

Nederland is bovengemiddeld

Zijn onderzoeken en publicaties spreken voor zich:

'Leven in een digitale kunstwereld', 'Voor altijd vreemd van cultuur: Fabels en feiten over de effecten van kunsteducatie' en 'De thuiskunst van scholieren'.

Deze kleine greep uit zijn oeuvre geeft al aan dat de man verstand van zaken heeft. Iemand die weet wat kunst en cultuur betekenen voor een samenleving.

Aan het woord: Folkert Haanstra, bijzonder hoogleraar cultuureducatie en –participatie.

"Nederland staat er niet beroerd voor als het gaat om cultuurdeelname", weet de professor. "Vergeleken met andere Europese landen doet een bovengemiddeld aantal mensen 'iets' met cultuur. Dat 'iets' is natuurlijk altijd onderwerp van discussie. Wat valt er allemaal onder cultuurdeelname, welke vormen van cultuur worden wel en niet meegeteld? We kunnen concluderen dat van de bevolking van 6 jaar en ouder ruim 40% op één of andere manier zelf actief is. Een deel daarvan volgt bijvoorbeeld lessen of een cursus of is lid van een vereniging. Het meest zorgelijk daarbij is de discipline klassieke muziek: die sector vergrijsst behoorlijk."

Cultureel burgerschap

"Per provincie zie ik geen significante verschillen, alhoewel we wel weten dat cultuurdeelname groter is in de grote steden dan op het platteland. Er is in de steden natuurlijk veel meer aanbod en de aanwezigheid van studenten telt ook mee. Wel zijn er in het beleid verschillen per provincie en ik verwacht dat die verschillen in de toekomst zullen toenemen. Sommige provincies schaffen rigoureuze de opgebouwde infrastructuur voor cultuureducatie en -participatie af. Terwijl het in het debat vaak gaat over cultureel burgerschap en het belang daarvan. Andere provincies blijven gelukkig investeren."

"Ook binnen scholen is de manier waarop kunsteducatie wordt gegeven uiteenlopend. In het basisonderwijs is het vaak nogal vrijblijvend. Groepsleerkrachten kunnen zich onmogelijk bekwamen in alle kunstdisciplines, dus daar zijn soms speciale vakleerkrachten voor. Alleen zijn die de laatste jaren wel wegbezuinigd. In het voortgezet onderwijs tref je scholen die cultuureducatie tot speerpunt (de cultuurprofiel scholen) hebben gemaakt en scholen die er minimaal iets aan doen."

"Om persoonlijke of maatschappelijke problemen te kunnen duiden, heb je kunsteducatie nodig!"

cultureel actief

Beleven van de kunst

“Je hebt twee soorten effecten van cultuurparticipatie: een intrinsiek belang en een instrumenteel effect. Dat laatste gaat over het feit dat cultuurdeelname zorgt voor sociale cohesie en dat het economisch van belang is. Zelf hecht ik de meeste waarde aan de intrinsieke belangen. Dat heeft meer met het beleven van de kunst zelf te maken. Mensen communiceren symbolisch, door middel van dans, muziek, beelden enzovoort. Hiermee geven we al eeuwenlang uiting aan persoonlijke en maatschappelijke problemen. Om jezelf op die manier te kunnen uitdrukken, heb je kunsteducatie nodig. Het is essentieel dat je kennis neemt van de kunstdisciplines en ontdekt waartoe je je het meest aangetrokken voelt of waarvoor je talent hebt.”

“Toch moet ik nuanceren door te zeggen dat het effect van kunsteducatie op school voor de latere cultuurdeelname beperkt is. Het voorbeeld dat ouders hun kinderen geven op cultureel gebied, blijkt een betere voorspeller. Uiteraard is alles een wisselwerking. Naast school en ouders, kunnen ook instellingen de drempels verlagen door hun programmering, educatieve begeleiding en actuele manieren van werven.”

Hedendaagse uitingen

“Onze onderzoeken wijzen niet uit dat cultuurdeelname vermindert. Het krijgt wel andere vormen. Veel meer digitaal en veel meer cross-overs. Muziek, dans en video zitten vandaag de dag dicht bij elkaar. Kunsteducatie is nog altijd een pijler van beleid, ook in deze heftige bezuinigingstijd. Toch zie ik in de praktijk wel zaken sneuvelen. Zo wordt bijvoorbeeld de cultuurkaart (voordelige toegang tot culturele instellingen en een CJP-pas ineen, red.) voor leerlingen in het voortgezet onderwijs afgeschaft. Tel daarbij op dat de toegangsprijzen door de hogere BTW overal zijn verhoogd. Dat doet de toegankelijkheid flink afnemen. Dat vind ik betreurenswaardig en ik vind het dan ook een onproductieve maatregel.”

“Cultuur geeft ons verleden weer. Het geeft ons identiteit en stelt ons in staat in dialoog te gaan met andere culturen. Een dialoog waarbij het belangrijk is dat je weet hoe je bepaalde tradities historisch kunt plaatsen. Het heeft ook te maken met het soort samenleving dat je wilt zijn; ben je vernieuwend of niet!?”

Folkert Haanstra

Sinds 2001 is Folkert Haanstra als bijzonder hoogleraar verbonden aan de Universiteit Utrecht. De leerstoel Cultuureducatie en Cultuurparticipatie die hij bekleedt, is ingesteld door Cultuurnetwerk Nederland.

Sinds september 2002 is Folkert Haanstra werkzaam als lector kunst- en cultuureducatie bij de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.